

CURTEA EUROPEANA A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIUNEA A DOUA

HOTĂRÂRE

ASUPRA ADMISIBILITĂȚII

cererii nr. 24057/03 prezentată de Pompiliu BOTA contra României

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a doua) întrunită în 12 octombrie 2004 într-un complet compus din:

Domnii: J.P.COSTA, Președinte

C. BÂRSAN,

K. JUNGWIERT

V. BUTKEVYCH

Doamnele: W. THOMASSEN

A.MULARONI, - Judecători

și Doamna S. DOLLE, Grefiera secției

Având în vedere cererea susmenționată, introdusă la data de 02 iunie 2003,

după ce s-a deliberat asupra cererii, emite următoarea decizie:

ÎN FAPT:

Reclamantul, Dl. Pompiliu Bota, provenit din România, născut în 1954, și domiciliat în Orăștie. Este licențiat în drept și președinte al asociației de caritate „Bonis Potra”.

A. Circumstanțele speței

Faptele cauzei, astfel cum au fost ele expuse de reclamant, pot fi rezumate după cum urmează:

Prin actul constitutiv din 29 iulie 2002, reclamantul și doi terți au decis să pună în comun o sumă echivalând cu 100 de Euro, pentru crearea, în temeiul ordonanței Guvernului nr. 26/2000, a unei asociații de caritate denumită „Bonis Potra”, având printre obiectivele sale statutare – pe lângă ajutorul acordat orfanilor, copiilor aflați în dificultate și spitalelor județene – constituirea de: unități economice, studii de înregistrare, ziare, canale radio și de televiziune, barouri, saune, saloane cosmetice și de masaj.

Reclamantul a fost desemnat președinte și reprezentant al asociației, în vederea demersurilor pentru obținerea capacității juridice. Cererea de înscriere a asociației în registrul județean al asociațiilor a fost înregistrată pe rol la Judecătoria Deva, sub nr. 42/2002.

Prin judecarea cauzei, în data de 5 august 2002, instanța a admis cererea și a acordat asociației capacitate juridică.

Prima hotărâre a asociației, luată în data de 10 septembrie 2002, era cu privire la crearea „Baroului constituțional român”.

1. Dizolvarea asociației „Bonis Potra”

În 4 octombrie 2002, baroul județean Hunedoara, membru al Uniunii Naționale a Avocaților (denumită în continuare „Uniunea”) a cerut Judecătoriei Deva dizolvarea asociației „Bonis Potra” și radierea acesteia din registrul asociațiilor, pe motivul obiectului și activității acesteia, respectiv crearea de barouri. El a arătat că Legea nr.51/1995 cu privire la organizarea profesiei de avocat prevede exercitarea profesiei într-un cadru național unic și sub controlul Uniunii și că, în consecință, judecătoria Deva a acordat din neglijență capacitate juridică asociației în cauză. El a concluzionat că, astfel cum reieșea din activitatea asociației, unicul scop al acesteia fusese exercitarea profesiei de avocat, ceea ce constituia o activitate ilicită și contrară ordinii publice instituită prin Legea nr. 51/1995.

În cursul audierii din 28 octombrie 2002, reclamantul a prezentat instanței un contract de asistență juridică, prin care asociația îl desemna ca „avocat” al său, și a cerut instanței să ia act cu privire la acest lucru. Prin încheiere pronunțată prealabil judecării fondului, instanța nu s-a pronunțat asupra contractului în cauză, dar l-a informat pe reclamant că, potrivit statutului asociației, el o putea reprezenta pe aceasta în mod legal. Instanța a cerut totodată parchetului local să îi furnizeze dosarul nr. 42/2002 al Judecătoriei Deva, cu privire la înregistrarea asociației.

În cursul audierii din 6 ianuarie 2003, reclamantul a cerut anularea acțiunii baroului județean pentru vicii de procedură și, în subsidiar, respingerea acțiunii pe motivul lipsei calității de a acționa. Prin încheiere pronunțată prealabil judecării fondului, instanța a respins excepțiile reclamantului, a hotărât să includă în procedură dosarul nr. 42/2002 și a amânat judecarea cauzei pe 3 februarie 2003.

La judecarea cauzei, din 3 februarie 2003, instanța a acceptat acțiunea baroului județean și, în virtutea articolului 56 §§ 1 a) și e) combinat cu art. 14 al Ordonanței Guvernului nr.26/2000, a ordonat dizolvarea asociației, pe motiv că obiectul statutar al acesteia era ilicit și contrar ordinii publice instituită prin Legea nr. 51/1995.

Instanța a observat că, prevalându-se de calitatea de membru al „Baroului constituțional român”, reclamantul încheiase, cu diverse persoane, contracte de asistență juridică în virtutea cărora își arogase ulterior dreptul de a le reprezenta în fața instanțelor, în calitate de avocat. Ori, condițiile exercitării profesiei de avocat erau definite, în mod expres, în Legea nr. 51/1995, îndeosebi în art. 2 §§ 1 și 9, potrivit căruia profesia de avocat putea fi exercitată doar de către membrii barourilor reunite în Uniunea Avocaților din România. Luând în considerare mai multe hotărâri ale Curții Constituționale, instanța a considerat că, datorită rolului atribuit avocatului în îndeplinirea actului de justiție, era absolut necesar ca accesul la profesie să fie supus unui examen riguros cu privire la cunoștințele și aptitudinile candidaților, iar practica să fie și ea supusă unei supravegheri.

În aceste condiții, instanța a considerat că activitatea asociației se situa în afara cadrului legal al exercitării profesiei și că ea era, în consecință, ilegală. Instanța a hotărât dizolvarea asociației și, în temeiul art. 6 §1 al Ordonanței nr. 26/2000, a deschis împotriva acesteia o procedură de lichidare judiciară.

Instanța a respins totuși cererea de radiere a asociației din registrul județean al asociațiilor, pe motiv că radierea nu putea avea loc decât după încheierea procedurii de lichidare judiciară.

Asociația „Bonis Potra” a introdus apel și – invocând că activitatea sa era legală din moment ce ea fusese autorizată de judecătoria Deva – a cerut respingerea acțiunii.

În cursul audierii din 13 mai 2003, Tribunalul județean Hunedoara a calificat apelul asociației ca recurs. Reclamantul a ridicat de asemenea o excepție de neconstituționalitate a art. 56 § 1 a) și 60 § 4 a Ordonanței nr. 26/2000, punând în lumină că posibilitatea ca orice persoană interesată să ceară dizolvarea unei asociații, precum și normele cu privire la bunurile unei asociații dizolvate contravin principiilor respectării prezumției la nevinovăție și respectării bunurilor. Tribunalul a suspendat examinarea dosarului și l-a trimis la Curtea Constituțională.

Prin hotărârea din 14 octombrie 2003, Curtea Constituțională a respins excepția. Ea a judecat că dizolvarea unei asociații al cărei obiect statutar sau a cărei activitate era ilicit(ă) reprezenta o sancțiune civilă și că transferul către alte persoane juridice a bunurilor rămase în patrimoniul asociației dizolvate era doar consecința acestei sancțiuni.

Pe 24 noiembrie 2003, în ajunul audierii fixate pentru a doua zi, reclamantul a depus la grefa Tribunalului județean o scrisoare prin care informa instanța că, datorită lichidării judiciare, asociația nu mai avea sediu social și cerea să fie citată să se

prezintă în instanță la adresa personală (de domiciliu). Reclamantul nu s-a prezentat la audierea de a doua zi.

În cursul audierii din 25 noiembrie 2003, instanța a constatat că asociația fusese citată în mod legal să se prezinte în instanță și, procedând la analiza motivelor de recurs, a confirmat temeinicia judecății de primă instanță. Tribunalul a subliniat că, prin statutul său precum și prin activitatea sa, asociația „Bonis Potra” s-a situat în afara cadrului legal de exercitare a profesiei de avocat și că activitatea acesteia era în consecință ilicită. În plus, instanța a considerat că obiectul umanitar și caritabil menționat inițial în statutul asociației îi devenise acesteia complet străin, întrucât activitatea sa era de natură comercială și avea ca scop obținerea de profituri.

2. Recursul în anulare împotriva hotărârii din 5 august 2002 a Judecătoriei Deva

La o dată neprecizată, în cursul lunii noiembrie 2002, Procurorul General a introdus la Curtea Supremă de Justiție un recurs în anulare împotriva hotărârii din 5 august 2002 a Judecătoriei Deva.

El a arătat că statutul asociației „Bonis Potra” era atins de mai multe vicii de formă și că aceasta își stabilise un obiect ilicit, fapt care ar fi trebuit să fie sancționat de Judecătoria Deva prin refuzul de a-i acorda acesteia personalitate juridică. Examinarea dosarului a fost amânată pe 14 martie 2003 și ulterior pe 10 octombrie 2003.

Reclamantul nu a furnizat informații cu privire la soluția acestei proceduri. El a considerat că ea devenise oricum lipsită de obiect în urma confirmării dizolvării asociației prin hotărârea din 25 noiembrie 2003 a Tribunalului județean Hunedoara.

B. Dreptul intern pertinent

1. Ordonanța Guvernului, nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații

Articolul 4

„Asociația este subiectul de drept constituit din trei sau mai multe persoane care, pe baza unei convenții, pun în comun, în mod permanent, contribuția lor materială, cunoștințele lor sau activitatea lor în scopul de a efectua activități de interes general, comunitar sau, după caz, pentru propriul lor interes, altul decât cel patrimonial.”

Articolul 7 § 2

„Cererea de înscriere la registrul asociațiilor și fundațiilor este însoțită de următoarele documente: a) actul constitutiv; b) statutul asociației; c) actul care atestă sediul social și patrimoniul inițial.”

Articolul 8 §§ 1 și 2

„Asociația obține statutul de persoană juridică începând cu înscrierea sa în registrul asociațiilor și fundațiilor.

În termen de trei zile de la data depunerii cererii de înscriere și a documentelor menționate la Articolul 7 § 2, judecătorul desemnat de președintele tribunalului va verifica legalitatea acestora și va hotărî (...) asupra înscrierii asociației la registrul asociațiilor și fundațiilor.”

Articolul 14

„Dacă, prin natura sa ori datorită obiectului său, asociația preconizează activități care, potrivit legii, sunt supuse în prealabil unor autorizații administrative, ea nu va putea să se angajeze în astfel de activități înainte de obținerea autorizațiilor necesare, sub sancțiunea dizolvării judiciare.”

Articolul 56 § 1

„La cererea oricărei persoane interesate, tribunalul pronunță dizolvarea asociației dacă: a) obiectul său ori activitatea sa a devenit ilicit(ă) sau contravine ordinii publice; b) realizarea obiectului său este urmărită prin mijloace ilegale sau contrare ordinii publice; c) ea urmărește un alt obiect decât cel declarat la constituirea sa; d) ea a devenit insolubilă; e) ea încalcă dispozițiile articolului 14.”

Articolul 60 § 4

„ În caz de dizolvare judiciară a unei asociații sau a unei fundații pentru motivele prevăzute la Articolul 56 § 1 a)-c), bunurile care îi rămân acesteia după dizolvarea judiciară sunt convenite de drept Statului sau (...) autorităților locale.”

2. Legea nr. 51/1995 cu privire la organizarea și exercitarea profesiei de avocat

Articolul 1 § 2

„Profesia de avocat poate fi exercitată numai de către membrii barourilor.”

Articolul 16 § 1

„Dreptul de intrare în profesie este supus unui examen, organizat potrivit dispozițiilor prezentei legi și ale statutului profesiei.”

Articolul 48 § § 1 și 2

„Baroul este constituit din toți avocații dintr-un județ și din orașul București.

Baroul beneficiază de personalitate juridică, are propriul său patrimoniu și propriul său buget.”

Articolul 57 § § 1, 2 și 3

„Uniunea Avocaților din România este constituită din toți avocații înscriși în barouri (...).

Uniunea beneficiază de personalitate juridică, are propriul său patrimoniu și propriul său buget.

Nici un barou nu poate funcționa în afara Uniunii.”

Articolul 68 § § 1, 2 și 3

„Baroul asigură asistența juridică în toate cazurile în care aceasta este obligatorie, precum și la cererea tribunalelor, a parchetelor sau a autorităților administrației locale, dacă acestea consideră că o persoană nu dispune de mijloace pentru a-i achita avocatului cheltuielile.

Prin derogare de la paragraful precedent, decanul baroului poate acorda asistență juridică gratuită, dacă o întârziere este susceptibilă să aducă prejudicii intereselor persoanei lipsite de mijloace.

În fiecare județ, baroul organizează servicii de asistență juridică pe lângă fiecare tribunal, pe lângă serviciile de poliție locale și ministerul public (...).”

MOTIVE

1. Invocând articolul 11 din Convenție, reclamantul pretextează, pe de o parte, că dizolvarea asociației „Bonis Potra” nu a respectat dreptul său la libertatea de a se asocia și, pe de altă parte, că obligația de a fi membru al Uniunii Avocaților din România pentru a-și putea exercita profesia de avocat pune obstacol libertății sale de asociere, prin aceea că ea implică dreptul de a nu se asocia.

2. Reclamantul susține că eventualul transfer, după lichidarea judiciară, al bunurilor asociației „Bonis Potra” către alte persoane juridice conduce la violarea articolului 1 al Protocolului nr. 1 al Convenției.

3. Reclamantul se plânge totodată de caracterul pretins inechitabil al procedurilor de la Judecătoria Deva, Tribunalul județean Hunedoara și Curtea Constituțională. El invocă articolul 6 § 1 al Convenției.

Cu privire la procedura de la Judecătoria Deva, el evidențiază în mod deosebit:

- că în cursul audierii din 28 octombrie 2002, asociației „Bonis Potra” i s-a refuzat dreptul de a fi reprezentată de un avocat;
- că în perioada 30 septembrie 28 noiembrie 2002, asociația nu a avut acces la dosarul 42/2002 de la Judecătoria Deva referitor la înscrierea sa la registrul asociațiilor și fundațiilor, deoarece acest dosar se pare că a fost trimis la Parchet în vederea introducerii recursului în anulare împotriva hotărârii judecătorești din 5 august 2002.

Cât privește procedura de la Tribunalul Județean Hunedoara, el se plânge:

- de faptul că hotărârea din 25 noiembrie 2003 a fost emisă în absența unui reprezentant al asociației „Bonis Potra”;
- de lipsa de imparțialitate a unui judecător din completul de judecată care a emis hotărârea din 25 noiembrie 2003, întrucât fiul acestuia se pare că este avocat și membru al Uniunii.

Referitor la procedura de la Curtea Constituțională, el invocă o pretinsă lipsă de imparțialitate a unui judecător care se pare c-ar fi fost și el avocat și membru al Uniunii.

În fine, reclamantul se plânge de o pretinsă lipsă de imparțialitate a Procurorului General care a introdus recursul în anulare împotriva hotărârii judecătorești din 5 august 2002, întrucât acesta se pare că ar fi fost și el avocat și membru al Uniunii.

ÎN DREPT:

1. Reclamantul invocă, pe de o parte, că dizolvarea asociației „Bonis Potra” renegă dreptul acesteia la libertatea de asociere și, pe de altă parte, că obligația de a fi membru al Uniunii Avocaților din România pune obstacol libertății de asociere. El invocă articolul 11 al Convenției al cărui text este următorul:

„1. Orice persoană este liberă să se reunească pașnic, este liberă să se asocieze, inclusiv are dreptul de a fonda sindicate împreună cu alte persoane și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restricții în afară de cele care, prevăzute prin lege, constituie, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru securitatea națională, pentru siguranța publică, pentru apărarea ordinii și prevenirea crimei, pentru protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protejarea drepturilor și a libertăților aproapelui. Prezentul articol nu interzice ca restricții legitime să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de Stat.”

Curtea notează că acest motiv comportă două ramuri distincte pe care le va examina succesiv.

a) Curtea apreciază la prima vedere că dizolvarea asociației „Bonis Potra” constituie, fără îndoială, o ingerință în exercitarea dreptului membrilor săi la libertatea de asociere.

O astfel de ingerință încalcă articolul 11 al Convenției, exceptând cazul în care ea a fost „prevăzută de lege”, îndreptată spre unul sau mai multe scopuri legitime în raport cu paragraful 2 al acestei dispoziții și „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge aceste scopuri.

Curtea notează că ingerința era prevăzută prin lege, dizolvarea judiciară a asociației rezultând îndeosebi din aplicarea articolului 56 § 1 al Ordonanței guvernului, nr. 26/2000.

În ceea ce privește legitimitatea scopului urmărit, Curtea observă că Judecătoria Deva a motivat hotărârea sa din 3 februarie 2003 prin importanța rolului cuvenit de drept avocatului în organizarea sistemului judiciar și prin necesitatea de a păstra calitatea asistenței judiciare.

Ca urmare, Curtea consideră că ingerința litigioasă poate fi considerată ca vizând un scop legitim, respectiv apărarea ordinii publice și protejarea drepturilor și libertăților aproapelui, îndeosebi a drepturilor și libertăților celor care fac apel la un avocat pentru apărarea intereselor lor.

Referitor la necesitatea măsurii într-o societate democratică, Curtea reamintește că Statele dispun de posibilitatea juridică de a controla actele unei persoane sau societăți cu privire la conformitatea scopului și a activităților unei asociații cu regulile stabilite de legislație, dar că ele trebuie să uzeze de această posibilitate într-o manieră care să fie în concordanță cu obligațiile lor față de Convenție și sub rezerva controlului (efectuat) de către organele acesteia.

În consecință, excepțiile vizate la art. 11 cer o interpretare strictă, restricțiile la libertatea de asociere putând fi justificate numai de motive convingătoare și imperative. În astfel de cazuri, pentru a judeca existența unei necesități în sensul art. 11 § 2, Statele dispun doar de o marjă de apreciere redusă care este dublată de un control european riguros ce se aplică atât legii cât și hotărârilor care aplică legea, inclusiv cele ale unei jurisdicții independente.

Atunci când își exercită controlul, Curtea nu are drept scop să se substituie jurisdicțiilor interne competente, ci să verifice din punctul de vedere al art.11 hotărârile pe care acestea le-au emis în temeiul puterii lor de apreciere. În această privință, ingerința litigioasă trebuie considerată ținând cont de cauză, în ansamblul său, pentru a determina dacă ea era „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica se dovedesc „pertinente și suficiente” (*Sidirlopoulos și alții c. Grecia*, hotărârea definitivă din 10 iulie 1998, *Culegere de hotărâri definitive și de decizii* 1998-IV, § 40).

În speță, Curtea apreciază că, printre obiectele statutare ale asociației „Bonis Potra”, figura „crearea de barouri”, fapt care contravine dispozițiilor Legii nr. 51/1995 care interzice crearea de barouri și exercitarea profesiei de avocat în afara Uniunii Avocaților din România.

Curtea ia în considerare, la fel ca și jurisdicțiile interne, îndeosebi faptul că membrii asociației s-au livrat la acte concrete, anume crearea unui barou, și că ei și-au arogat prerogative care erau de competența exclusivă a Uniunii Avocaților din România (*a contrario, Partidul socialist din Turcia și altele c. Turcia*, nr. 26482/95, § 48, hotărârea definitivă din 12 noiembrie 2003, *Sidirlopoulos și alții*, precitat, § 46;)

În consecință, ținând cont de marja de apreciere de care beneficiază Statele în această materie, Curtea consideră că dizolvarea asociației „Bonis Potra” este proporțională cu scopul vizat și că motivele invocate de jurisdicțiile interne se dovedesc pertinente și suficiente.

Plecând de la acestea, Curtea concluzionează că ingerința era „necesară într-o societate democratică.”

Rezultă că această ramură a motivului plângerii este în mod evident greșit fundamentată și trebuie respinsă cu aplicarea art. 35 § 3 și 4 al Convenției.

b) Cât privește pretinsa restricționare a libertății de asociere a reclamantului, Curtea reamintește în primul rând că, potrivit jurisprudenței sale constante, ordinele

profesiilor liberale sunt instituții de drept public, reglementate de lege, și urmăresc scopuri de interes general. De aceea, ele nu sunt supuse art 11 al Convenției (*Le Compte, Van Leuven și De Meyere c. Belgia*, hotărârea definitivă din 23 iunie 1981, seria A nr. 43, § § 64-65; *Popov și alții c. Bulgaria*, 48047/99, 6 noiembrie 2003).

În speță, Curtea relevă că Uniunea a fost instituită prin Legea nr. 51/1995 și că ea urmărește un scop de interes general, respectiv promovarea unei asistențe juridice adecvate și, implicit, promovarea justiției însăși (*mutatis mutandis, A. și ceilalți c. Spania*, nr. 13750/88 hotărârea Comisiei din 2 iulie 1990, Hotărâri și rapoarte nr. 66, pag.188). În consecință, Uniunea nu poate fi analizată ca asociație în sensul art. 11 al Convenției.

În plus, Curtea menționează că membrii asociației „Bonis Potra” pot exercita profesia de avocat, cu condiția îndeplinirii exigențelor prevăzute de Legea nr.51/1995.

În consecință, Curtea consideră că această a doua ramură a motivului este incompatibilă *ratione materiae* cu dispozițiile Convenției și trebuie să fie respinsă conform art. 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

2. Reclamantul se plânge de eventualul transfer al bunurilor asociației către alte persoane juridice, după dizolvarea judiciară a asociației. El invocă art. 1 al Protocolului nr. 1 al Convenției, potrivit căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa altfel decât pentru cauze de utilitate publică și numai în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu încalcă dreptul pe care îl au Statele de a pune în vigoare legi pe care ele le consideră necesare pentru a reglementa utilizarea bunurilor, conform interesului general, sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.”

Curtea reamintește că o măsură de confiscare a lucrurilor a căror utilizare a fost considerată, în mod regulat, ilicită de către jurisdicțiile interne nu constituie o încălcare a art. 1 al Protocolului nr.1 (*Handyside c. Regatul Unit*, hotărârea definitivă din 7 decembrie 1976, seria A nr. 24, § 63; *Muller et al. c. Elveția*, hotărârea definitivă din 24 mai 1988, seria A nr. 133, § 42;).

Curtea arată că, în orice caz, măsura de care se plânge reclamantul nu este decât un efect secundar al dizolvării asociației „Bonis Potra”, dizolvare care, după cum a constatat Curtea (la punctul 1 a de mai sus), nu încalcă prevederile art. 11 al Convenției.

În consecință, Curtea consideră că nu este cazul ca acest motiv să fie examinat separat (*mutatis mutandis, Refah Partisi și alții, c. Turcia* [GC], nr. 4134/98, § 138, 139, *Volumul* 2003-II).

3. Curtea a examinat motivele plângerii, motive deduse de reclamant din caracterul pretins inechitabil al procedurilor de la Judecătoria Deva, Tribunalul județean Hunedoara și Curtea Constituțională, precum și din lipsa de imparțialitate invocată Procurorului General. Ținând cont de ansamblul de elemente aflate în posesia sa și în măsura în care ea are competența de a cunoaște invocările formulate, Curtea nu a

relevat nici o formă de încălcare a drepturilor și libertăților garantate de Convenție sau de Protocolurile sale.

Rezultă că această parte a cererii este, în mod evident, greșit motivată și trebuie să fie respinsă cu aplicarea art. 35 § 3 și 4 al Convenției.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,
Declară cererea inadmisibilă.

S. DOLLE
Grefieră

J.P.COSTA
Președinte